

Preek over Jona 2

Gehouden op de 8^e zondag van de zomer, 13 augustus 2017, in de Maranathakerk te Den Haag

Gemeente van Christus,

Geen idee wat uzelf vindt, maar persoonlijk zou ik eerder een poes nemen dan een hond. Als kind werd ik meerdere malen door honden gebeten en dat heeft sporen achtergelaten. Dat is de reden waarom ik een bepaalde, in de geschiedenis vaak gebruikte aanduiding voor God niet erg toepasselijk vind: Augustinus, Luther, Calvijn – zij beschreven God vaker als ‘de hemelse jachthond’. God wil namelijk, zo de redenering, door iedereen vereerd en aanbeden worden. Daarom achtervolgt hij iedere mens die voor God wegrent zoals een jachthond het vluchtende konijn: volhardend, genadeloos en met een feilloze speurzinn. Niemand kan los van hem komen, God ziet alles en blijft ons maar op de hielen, zijn hete adem slaat ons in de nek. Totdat iedereen bekeerd is. Net als een jachthond die pas stopt als het konijn dood en bloedig voor hem op de grond ligt.

Ook al beschrijf ik het ietsje toegespitst, ik vind dit een benauwend perspectief op God. We zien een God die zijn eigen gerechtigheid, gezag over iedereen en zijn eigen eer belangrijker vindt dan de vrijheid en zelfbeschikking van de mens. Dit soort beelden van God werden dan ook vooral door kerken gebruikt die zelf niet veel met vrijheid en zelfbeschikking op hadden maar wel met controle over mensen en hun eigen gezag.

Al dit neemt natuurlijk niet weg, dat mensen hun geloof kwijt kunnen raken, God uit hun leven kunnen verbannen of zelfs voor hem kunnen vluchten. De meest indrukwekkende beschrijving van zo’n vlucht voor God komt uit de pen van Francis Thompson, een katholieke, Engelse mysticus uit de 19e eeuw. Na aanleiding van hoe de profeet Jona voor God vluchtte, schreef hij een gedicht over zijn eigen vlucht – met de titel: “De Hemelse Jachthond”. Hier enkele regels ervan:

Ik vluchtte van God weg, ik daalde af in de nachten, in de dagen;

Ik vluchtte van Hém weg, daalde af door de poorten van de jaren;

Ik vluchtte van hem weg, daalde af in het labyrint van wegen van mijn eigen gedachten;

en in het waas van tranen verborg ik mij voor hem, en onder luid gelach.

Hellingen van hoop snelde ik op voor die krachtige voeten die mij maar bleven, maar bleven achtervolgen. Met onverstoorbare tred, vastberaden snelheid, majestueuze directheid, bleven ze achter me aan klinken...

Thompson schetst het beeld van een voortvluchtige gevangene die telkens weer probeert te ontsnappen. En als je weet dat Thompson zijn leven deels als dakloze opiumverslaafde door heeft gebracht, dan kan je je iets bij dat ontsnappen voorstellen. Maar de voortvluchtige hoort de voetstappen van zijn achtervolger al. Telkens weer spreekt het gedicht over “die krachtige voeten die mij maar bleven, maar bleven achtervolgen”. Toch is het tenslotte een hoopvol, opbeurend gedicht. Nergens sijpelt angst voor die jachthond door de regels. Je voelt je als lezer niet benauwd of bedreigd.

Wij hebben net een hoofdstuk van de profeet Jona gelezen. Mensen kan het vergaan zoals Jona. Ze voelen een opdracht, een roeping door God om iets bepaalds te doen, bij een wegsplitsing een kant uit te gaan, een bepaalde partner te trouwen of een bepaalde carrière te kiezen. En zij doen het niet, gaan zelfs de tegenovergestelde kant op, en het voelt alsof zij vluchten voor God, voor hen door God gewild lot en opdracht. Alsof zij van God los zijn omdat zij vrij een eigen keuze hebben gemaakt. Sommigen zal dat met trots en zelfbewustzijn vervullen. Voor anderen liggen angst en schuldgevoelens op de loer.

In het kleine en alledaagse kennen wij het allemaal, zeker in deze vakantietijd: We gaan gewoon ons eigen gang, doen ons eigen ding. Dagen kunnen voorbij gaan en God kruist ons pad niet. Daar is op zich niets mis mee, als je er maar niet overtuigt raakt dat het leven door jou maakbaar is. Want je hebt niet alles zelf in de hand. Als je in een storm terecht komt, in crisismomenten ga je beseffen hoe hulpeloos en klein je als mens wel niet bent. Je kiest een leuke studie of baan – en toch blijkt het niet bevredigend te zijn. Of je wordt onverwachts ontslagen, ineens verslechterd je gezondheid of je relatie loopt stuk. Dan gaat het leven zo anders dan je zelf had gepland. En je staat machteloos. Waar blijf je dan met je mooie plannen? Waar kan je dan op terugvallen? Dan sta je hulpeloos in dit leven. Zonder iets om je aan vast te houden. Dan zinkt je, zoals Jona, af naar de bodem van de zee. Dan helpt alleen nog een wonder.

Het wonder van Jona overtreft wonderen die bij voorbeeld na aardbevingen kunnen gebeuren. Waar mensen in een kleine ruimte tussen het puin soms wekenlang weten te overleven. Jona werd overboord de zee in gegooid. Hij kon niet op een kleine holle ruimte hopen om te overleven. Er was geen hoop dat reddings-

werkers hem zullen vinden. En zelfs als een vis hem opslokt... Op internet staan gruwelijke verhalen over een IJslandse visser die in 1968, nadat hij overboord was gevallen enkele minuten in de buik van een walvis door moest brengen. Hij overleefde het wel, omdat zijn collega's de vis vingen en opensneden. Maar hij was wel blind en overal aangevreten door het maagzuur van de walvis. Toen Jona overboord ging, wist hij: nu ga ik sterven. Toen hij in die vis ontdekte dat hij nog ademde, moet hij ongelooflijk verrast zijn geweest.

Jona gebruikt in zijn gebed dan ook een overdaad aan woorden, om te beschrijven wat hem is overkomen. Hij komt er zelf niet over uit hoe bizar het is dat hij nog leeft: hij was in diepte geworpen, in het hart van de zee, kolkend water slokte hem op, de golven, het zeewier om zijn hoofd... Dat hij nog leeft – onmogelijk! Maar God heeft het onmogelijke mogelijk gemaakt. Daarom dankt Jona vol lof en vreugde God in zijn gebed. Is u ook opgevallen, dat het gebed van Jona een vreugdevol danklied is? En geen boetepsalm, wat op het eerste gezicht misschien logischer was geweest? Aangezien het feit dat Jona zich van God heeft afgekeerd? Je zou verwachten dat Jona in de vis inziet hoe fout hij bezig was. Dan zou je een schamel gebed verwachten, gekenmerkt door verootmoediging en berouw. Veel liederen hebben uit onze tekst zoiets gemaakt, ook het lied dat wij net zongen: Zijt Gij mijn God, ben ik uw mens nog, Here?, laat de dichter Jona in dit lied ootmoedig vragen. Jona voelt zich haast onwaardig om tot God te komen. Maar: dat staat er niet! Jona gaat niet verteerd door schuldgevoel op zoek naar Gods vergeving – omdat Gods genade anders in elkaar zit. Het verhaal vertelt nou juist het tegenovergestelde: Jona gaat niet op zoek naar Gods vergeving, nee: God ging op zoek naar Jona! Ja, zelfs sterker nog: God heeft Jona nooit losgelaten! Jona beseft dat de vis, door God gestuurd, niet zijn ondergang, maar zijn redding is! In de diepte snapt hij dat hij helemaal niet voor God kán vluchten. Omdat God hem al lang heeft gevonden, nooit loslaat en hem in de vis heeft opgewacht. Dan is inderdaad alleen een danklied op zijn plek. Een danklied dat je ook in “De Hemelse Jachthond” van Francis Thompson kunt vinden. Daarin begrijpt de voortvluchtige namelijk gaandeweg dat het goddelijke genade is, die hem achtervolgt. Dat de hemelse hond geen bloeddorstige, genadeloze jachthond is, maar een trouwe, tedere, liefdevolle weggenoot. Die iedere weg met jou mee gaat. Ook, ja juist de dwaalwegen en de paden door donkere dalen.

Het boek Jona is een verhaal over een God, wiens genade te bijzonder is voor woorden. Een verhaal over hoe ver en hoe diep Gods genade reikt. Er zijn gewoon geen woorden om te beschrijven hoeveel deze genade van God inhoudt. Gods genade, zijn liefde, zeg maar, is zó bijzonder, er is bijna geen andere manier om daar iets van te vertellen, dan met zo'n bizar, ongelooflijk verhaal als dat van Jona. Jona, die eerst door een vis moest worden opgeslokt voordat hij zich kon laten verrassen door de onvermurwbare genade van God.

Zo treft dit verhaal ook het christenleven in zijn kern. Het christenleven is een leven dat gekenmerkt wordt door vreugde, veroorzaakt door die verrassende, liefdevolle genade. Te midden van alles wat het leven te bieden heeft, of ook juist niet te bieden heeft, worden wij telkens weer gedragen en gevonden door een God die leven geeft waar de situatie uitzichtloos is. Het christenleven is geen krampachtig leven waarin je wanhopig zoekt naar God. Het is een ontspannen leven waarin je geraakt wordt door vreugde omdat God je vindt.

Natuurlijk kan het geloof voor mensen een last worden. Je wilt zo graag goed geloven en bent bang om het verkeerd te doen. Anderen raken vermoeid door enthousiasme. Ze verlangen naar bijzondere ervaringen in diensten, op conferenties en praiseavonden. En dan komen ze thuis en dat mooie gevoel is weer weg. Andere gelovigen lopen vast in schuldgevoelens. Door de jaren heen zijn ze overtuigd geraakt dat ze de weg kwijt zijn geraakt, dat ze weg zijn gelopen van God. En nu doen ze onrustig hun best om God weer te vinden.

Met al deze goede bedoelingen is niets mis. En toch is het geloof niet bedoeld als last. Gods genade bevrijdt juist – van die last, van de vermoeiende zoektocht naar nieuwe ervaringen en van schuldgevoelens. God vraagt niets, God geeft. Van Jona kunnen wij leren hoe goed het ons kan doen om onze tekorten, onze schuldgevoelens en onze onrust recht in de ogen te zien. Als de last van leven en geloven jou teveel is, als je te moe bent om door te gaan, als je verdrinkt in de onrust – dan kan het wonderen doen om deze hulpeloosheid te aanvaarden door hem voor God neer te leggen. Die hulpeloosheid is voor God genoeg. Zoals het in de Bijbel staat: Het geknakte riet zal Hij niet verbreken. Een gebroken hart zal God niet verachten.

Nee, er is geen probleem zo groot, of onze God is groter. Er is geen put zo diep, of Gods liefde is dieper. God zal je redden en een vis sturen. En de vis zál je uitspuwen op het droge, op goed, vast en betrouwbaar land.

Amen.